

MINISTERSTVO ZAHRA NIČNÝCH VEĆÍ
A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Erik Pajtinka, Peter Rosputinský (eds.)

Moderná diplomacia: 20 ROKOV SLUŽBY PRE SLOVENSKO

Erik Pajtinka, Peter Rosputinský (eds.)

**MODERNÁ DIPLOMACIA:
20 ROKOV SLUŽBY PRE SLOVENSKO**

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Banská Bystrica, Bratislava
2013

MODERNÁ DIPLOMACIA: 20 ROKOV SLUŽBY PRE SLOVENSKO.

Editori: Erik Pajtinka
Peter Rosputinský

Dizajn obálky a grafická úprava: THIS IS LOCCO s. r. o.

Jazyková a štylistická úprava: PAMIKO spol. s r. o.
P. P. & Publishing

Preklad do anglického jazyka: Ivan Kisely

Vydavateľ: © Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

© Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí
Slovenskej republiky

Banská Bystrica, Bratislava 2013

Publikácia bola vydaná s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v rámci projektu č. 45/2012.

ISBN 978-80-557-0510-1

ÚVODNÉ SLOVO

Miroslav Lajčák, podpredseda vlády Slovenskej republiky a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Vaše Excelencie, dámy a páni, milí kolegovia,

pred 20 rokmi sa začal príbeh, ktorý sme korunovali úspechom. Slovenský príbeh bol špecifickejší o to viac, že popri bolestivom, ale nevyhnutnom procese transformácie, popri demokratizácii sme museli súčasne budovať našu štátnosť. Nielen vďaka výsledkom, ktoré sme dosiahli, ale tiež vďaka spôsobu, akým sme ich dosiahli, a mám na mysli tak rozdelenie Československa, ako aj masívne reformy, ktoré sme podstúpili prakticky vo všetkých oblastiach života, je dnes Slovensko považované za spoľahlivého, dôveryhodného a čitateľného partnera. Znie to ako kliše, ale za týmto konštatovaním sa skrýva naozaj obrovské množstvo práce. Tradícia má v každej oblasti ľudskej činnosti svoj význam. Tým skôr v diplomacii. V tomto sme skutočne pred 20 rokmi nemali šancu porovnávať sa s tradičnými diplomaciami. Naším najväčším kapitálom však boli a zostávajú kvalifikovaní a pre dosiahnutie cieľa zapálení ľudia, ktorí dokázali, že hlas krajiny, jej vplyv a renomé sa neodvíja mechanicky od veľkosti alebo od veku krajiny.

Ako si všetci dobre pamätáme, proces formovania zahraničnej služby sprevádzali viaceré výzvy. Na začiatku to bola výzva sklbiť do jedného tímu kariérnych diplomatov z bývalého federálneho československého ministerstva zahraničných vecí, pracovníkov vtedajšieho Ministerstva medzinárodných vzťahov Slovenskej republiky, odborníkov prichádzajúcich z akademickej sféry, hospodárskej praxe či absolventov vysokých škôl. Ďalšou výzvou bolo budovanie profesionálneho rezortu a snaha zabrániť spolitzovaniu diplomacie. Našťastie, nebol to strategický zámer, ale vyvinula sa z toho dobrá a šťastná tradícia, 15 z tých 20 rokov bol na čele rezortu kariérny diplomat, a tým pádom vedenie a tím ministerstva zahraničných vecí mal primárne na zreteli záujmy štátu. Snažil sa udržať strategické smerovanie Slovenskej republiky aj vtedy, keď vnútropolitický vývoj či iné okolnosti neboli naklonené naplneniu zahraničnopolitických cieľov. Ako sa hovorí, každá výzva je zároveň príležitosťou, a tie vtedajšie veľmi špecifické okolnosti si vynútili aj to, že množstvo mladých ľudí prevzalo veľmi dôležité, zodpovedné úlohy v našej diplomacii doma a aj v zahraničí, mnohí z nich sa tejto šance chopili a dnes sú piliermi domácej slovenskej, ale aj medzinárodnej diplomacie. Veľkým testom schopností našej diplomacie bol prístupový proces do Európskej únie a Severoatlantickej aliancie. No a keď sme integračné ciele dosiahli, objavila sa nová úloha, zvládnuť prechod od adaptačnej logiky, pre ktorú bolo charakteristické naše prispôbovanie sa existujúcim pravidlám a mechanizmom týchto integračných zoskupení k niečomu, čo by som nazval formujúci prístup. To znamená, naša aktívna participácia na tvorbe rozhodnutí Európskej únie a Severoatlantickej aliancie, na formovaní ich agendy. Naše využívanie členstva v týchto zoskupeniach na presadzovanie našich štátnych záujmov a tak isto zaujímanie stanovísk k otázkam, ktoré dovtedy neboli v centre našej pozornosti.

Dámy a páni, bez falošnej skromnosti možno povedať, že slovenská zahraničná služba patrí medzi tie komponenty našej štátnosti, na ktoré môže byť naša krajina právom hrdá. O pozoruhodnej kapacite slovenskej zahraničnej služby svedčí aj to, že za relatívne krátku dobu vychovala viacerých vysoko uznávaných profesionálov, ktorí zastávajú

významné riadiace pozície v medzinárodných štruktúrach. Mená ako Eduard Kukan, Ján Kubiš, Peter Tomka, Maroš Šefčovič, Miroslav Jenča, ale i ďalšie, sú dnes v medzinárodnej politike a diplomacii uznávanými pojmami. Som rád, že prijali naše pozvanie a napriek svojmu nabitému kalendáru sa dnes spoločne s nimi podelíme o naše impresie z prejdenej dvadsaťročnej cesty.

Dámy a páni, najdôležitejšie je, že úspech Slovenska a výsledky práce slovenskej diplomacie dnes môžu pociťovať všetci občania našej krajiny. Mnohé z toho, čo sme dosiahli, dnes považujeme za bežné a zabúdame, že to vôbec nie je samozrejmé. Dovoľte mi načrtnúť to, čo by som nazval trojitou transformáciou Slovenska a jeho zahraničnej politiky. Tá prvá je transformácia z kandidáta na člena najužšieho jadra Európskej únie. Pred 20 rokmi sme s okolovanými československými bankovkami na marku, šiling či frank hľadeli ako na stelesnenie prosperity. Dnes máme spoločnú menu. Pred 20 rokmi sme na hraničnom priechode v Bergu stáli v dlhých radoch a nervózne sme v rukách zvierali pasy s drahými vízami, ktoré boli našimi vstupenkami do slobodného sveta. Dnes cestujeme po veľkej časti sveta bez víz a po Európe dokonca bez pasov a hraničných kontrol. Pred 20 rokmi sme snívali sen o jednotnej Európe. Dnes pomáhame tento sen naplniť iným a zavŕšiť tak nedokončenú prácu Európy osobitne na Balkáne. Tou druhou transformáciou je transformácia z konzumenta na poskytovateľa bezpečnosti. Na troskách Varšavskej zmluvy sme pred 20 rokmi robili poriadok po odchode sovietskych vojsk. Dnes máme vďaka nášmu členstvu v Aliancii tú najvyššiu mieru bezpečnostných garancií. Pôsobíme v desiatich operáciách pod velením Organizácie Spojených národov, Európskej únie a Severoatlantickej aliancie. Dokonca v ďalekom Afganistane výrazne prispievame k povojnovej obnove. Na Cypre popri vojenskej prítomnosti plníme podpornú úlohu pri riešení cyperskej otázky organizovaním bikomunitného dialógu a mohol by som takýchto príkladov uvádzať viac. Treťou transformáciou je transformácia z príjemcu na donora rozvojovej pomoci. Od spustenia slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci v roku 2003 sa naša angažovanosť vo finančnom vyjadrení zvýšila šesťnásobne. Realizovali sme viac ako 400 projektov oficiálnej rozvojovej pomoci a dnes jej objem dosahuje viac ako 60 miliónov eur ročne.

Po tomto všetkom by sa mohlo zdať, že všetky takzvané „veľké“ zahraničnopolitické úlohy sme splnili. Mohlo by sa zdať, že absentujú strategické vízie. Dovoľte mi preto ponúknuť vám niektoré. Po prvé, kríza eurozóny nám ukázala, že nestačí sa do Európskej únie dostať, Európska únia nie je zem zaslúbená, je to každodenná tvrdá práca, miestami byrokratická, možno nie vždy super atraktívna, ale je o to dôležitejšia. Musíme na Slovensku realizovať mentálny prerod, uvedomiť si, že Európska únia, to sme my a nie úradníci v Bruseli. Európska únia, to je Slovensko. Sme v jadre Európskej únie. Európska únia je kľúčom pre prosperitu Slovenskej republiky. A Európska únia má čoraz viac konkurentov v globálnej politike i ekonomike. Preto je naším najprirrodzenejším záujmom mať silnejšiu Európsku úniu a nie báť sa jej, prípadne ňou strážiť. Cesta vpred je viac Európy. Na tento mentálny prerod nemáme veľa času. V roku 2016 budeme predsedáť Európskej únii a túto úlohu nezvládneme, ak neprekonáme provinčné myslenie a do seba zahľadene vnímanie sveta. Po druhé, máme jeden z najvyšších rastov HDP v Európskej únii a za 20 rokov sme siahli 25 percent hospodárskeho zaostávania za priemerom Európskej únie. Stále však dosahujeme iba 75 percent toho priemeru. Našu ekonomiku nemôže ťahať donekonečna niekoľko veľkých firiem. Nemôžeme byť donekonečna dielňou Európy, nemôžeme mať bez práce každého tretieho mladého človeka, potrebujeme silné stredné a malé podniky, ktoré vytvárajú

najväčší počet pracovných miest. Potrebujeme prepojiť vzdelávanie s podnikateľským sektorom, potrebujeme investície s pridanou hodnotou, nové technológie, inovácie, potrebujeme spoluprácu našich a zahraničných univerzít. To je jadrom novej ekonomickej diplomacie, ktorú sa snažíme zaviesť. Po tretie, Severoatlantická aliancia je a zostane pilierom našej bezpečnosti, ale na bezpečnosť nám zostáva stále menej peňazí. Všetci za jedného a jeden za všetkých je princíp, ktorý platí aj v 21. storočí, ale to už teraz nestačí. Nestačí len spoločná obrana. Potrebujeme obranu prepojenú a integrovanú. Preto hovoríme o *smart defence*. Preto hovoríme o *pooling & sharing*, preto budujeme bojovú skupinu Vyšehradskej štvorky, a preto uvažujeme o spoločnej ochrane vzdušného priestoru pre celú strednú Európu. Po štvrté, hranice na západ sú otvorené, ale tie východné sú o to viac strážené. Mám na mysli schengenskú hranicu. Preto chceme a budeme vyvíjať maximálne úsilie, aby sa naši východní susedia k nám čoraz viac približovali, hodnotovo, právne, ekonomicky, uvažovaním, víziou ich sveta aj spoločnosti. No a po piate, v neposlednom rade sú výzvou nové kompetencie rezortu ministerstva zahraničia a európskych záležitostí, či už v oblasti ekonomickej diplomacie, prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí, v krajanskej a ľudskoprávnej agende alebo v oblasti koordinácie európskych politík. To všetko nám v praxi naplní ďalšiu dlhodobú víziu nášho rezortu, a to víziu jednotného výkonu zahraničnej politiky Slovenskej republiky.

Popri týchto výzvach, samozrejme, nemôžeme zabudnúť na takpovediac štandardnú, ale o to dôležitejšiu agendu nášho rezortu, ktorou sú konzulárne služby, pomoc občanom Slovenskej republiky v zahraničí a ich ochrana. Je to oblasť, ktorá je a bude top prioritou nášho rezortu a chcem, aby sa počas môjho pôsobenia na čele tohto rezortu heslom našej práce stalo: sme tu pre Vás, pre občanov Slovenskej republiky. Nie sme všemocní, nemôžeme byť všade a nevieme robiť zázraky. Chceme ale občanom byť čo najbližšie, neustále zvyšovať štandardy našich služieb a využívať pritom moderné technológie, zlepšovať komunikáciu, viditeľnosť a dostupnosť nášho rezortu pre našich občanov.

Dámy a páni, keď sa obzriem za uplynulými 20 rokmi, mám pocit, že som žil s mojou krajinou úspešný príbeh. Je výsledkom kombinácie veľkého domáceho úsilia, spoľahlivej regionálnej spolupráce a veľkorysej pomoci zo strany našich priateľov z euroatlantickej komunity. Som rád, že náš úspech nesie aj pečať našej diplomacie. Naši hostia, a nielen oni, sú úspešnými pokračovateľmi tradície, ktorej nositeľmi boli osobnosti ako Štefánik, Hodža, Papánek či Osuský. Náš príbeh nekončí. Žijeme vo fascinujúcej, dynamickej dobe, ktorá je plná nových výziev. V porovnaní so situáciou pred dvoch dekád je Slovensko a naša zahraničná služba v úplne inej pozícii. Sme integrálnou súčasťou silnej komunity dobrých a rešpektovaných priateľov. Naším strategickým zámerom je ťažiť zo získaných skúseností a využiť príležitosti, ktoré vyplývajú z nášho členstva v Európskej únii, v Severoatlantickej aliancii a v ďalších medzinárodných organizáciách. Na pozadí globalizácie, geopolitických zmien, aktuálnych výziev všetkého druhu a tak isto objektívneho potenciálu našej krajiny je zrejmé, že naše záujmy sme schopní efektívne presadzovať jedine cestou posilňovania pozícií euroatlantickej komunity na globálnej scéne. Toto je cesta, na ktorej bude náš úspešný príbeh pokračovať.

Dámy a páni, dovoľte mi na záver príhovoru poďakovať Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela za organizáciu dnešnej konferencie. Ďakujem za vašu pozornosť a teším sa na zaujímavú diskusiu.

MODERNÁ DIPLOMACIA: 20 ROKOV SLUŽBY PRE SLOVENSKO (ZÁZNAM DISKUSIE)

HLAVNÍ ÚČASTNÍCI:

Miroslav Lajčák

vysoký predstaviteľ medzinárodného spoločenstva a osobitný predstaviteľ Európskej únie v Bosne a Hercegovine (2007 – 2009), výkonný riaditeľ pre Európu a Strednú Áziu Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (2010-2012), podpredseda vlády Slovenskej republiky a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (súčasnosť)

Ján Kubiš

generálny tajomník OBSE (1999-2005), osobitný vyslanec generálneho tajomníka OSN pre Afganistan, vedúci Pomocnej misie OSN v Afganistane - UNAMA (súčasnosť)

Eduard Kukan

osobitný vyslanec generálneho tajomníka OSN pre Balkán (1999-2000), predseda Výboru pre humanitárne, sociálne a kultúrne záležitosti 48. Valného zhromaždenia OSN (1994), poslanec Európskeho parlamentu (súčasnosť)

Peter Tomka

predseda Medzinárodného súdneho dvora OSN

Maroš Šefčovič

podpredseda Európskej komisie a komisár Európskej únie pre inštitucionálne vzťahy

Miroslav Jenča

námestník generálneho tajomníka OSN, osobitný predstaviteľ generálneho tajomníka OSN, vedúci Regionálneho strediska OSN pre preventívnu diplomaciu v strednej Ázii

MODERÁTOR:

Peter Stano

hovorca komisára EÚ pre rozširovanie a susedskú politiku

Ako si spomínate na prvé hodiny existencie samostatnej Slovenskej republiky – 1. januára 1993 – kde a ako ste ich ako diplomat prežívali?

Eduard Kukan: Ja som v tom čase pôsobil na československej stálej misii pri OSN v New Yorku a na ten deň spomínam s takou úsmevnou nostalgiou, pretože prvé hodiny nezávislej Slovenskej republiky som prežíval na spoločnom večierku Čechov a Slovákov na stálej misii. Vtedajší federálny minister zahraničných vecí Jozef Moravčík poslal do sveta telegram, že všetci veľvyslanci majú zostať na svojich miestach a dohliadnuť na to, aby rozdelenie veľvyslanectiev prebehlo v poriadku. Tak sme teda oželeli Vianoce v rodinnom kruhu doma a namiesto toho sme boli v New Yorku, kde sme sa lúčili s českými kolegami. No a po Novom roku sme už išli do práce do samostatnej budovy Veľvyslanectva Slovenskej republiky. V tejto súvislosti nemôžem zabudnúť ešte na jeden moment, a to keď sme s vtedajším ministrom zahraničných vecí Milanom Kňažkom v New Yorku na pôde OSN vztyčovali vlajku Slovenskej republiky za prítomnosti

generálneho tajomníka OSN Butrusa Butrusa Ghálího. Bol to veľmi krásny, ale aj dramatický moment, lebo vtedy sa veľa hovorilo o používaní bývalých federálnych symbolov a my sme vedeli, že v New Yorku žije početná komunita Slovákov, takže sme sa v kútiku duše aj obávali, keď naši českí priatelia vztyčovali svoju zástavu (bývalú československú federálnu), či nedôjde k nejakému incidentu. Ale napokon všetko prebehlo kultivovane a bez problémov.

Ján Kubiš: V mojom prípade sú spomienky trošku iné, lebo ja som bol až do konca roku 1992 na federálnom ministerstve zahraničných vecí v Prahe a od 1. januára 1993 som začal pôsobiť na poste vedúceho Stálej misie SR pri OSN v Ženeve. My sme síce tiež vztyčovali vlajku, ale boli sme už vtedy na Stálej misii Slovenskej republiky pri medzinárodných organizáciách v Ženeve, teda v našej vlastnej budove. Pre mňa to vztyčovanie vlajky bolo preto akýmsi vyvrcholením výrazného úsilia, ktoré prebiehalo, čiastočne aj s mojím príspevom, ešte na federálnom ministerstve zahraničných vecí, a ktoré bolo zamerané na riešenie veľkého množstva otázok, ktoré vyvstali v súvislosti s delením československej federácie na dva rovnocenné nástupnícke štáty. Museli sme riešiť najmä otázky sukcesie novovznikajúceho štátu do medzinárodných zmlúv a taktiež nástupníctva v medzinárodných organizáciách. Napríklad v OBSE bolo prijaté rozhodnutie o prijatí dvoch novovznikajúcich štátov – Slovenska a Česka – už v decembri 1992. Okrem toho sme museli prekonávať aj rôzne problémy – napríklad Slovensko spočiatku nemalo práve najlepší imidž, keďže v zahraničí sa spočiatku hovorilo nie o „rozdelení“ Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ale o „odtrhnutí nacionalistického Slovenska od demokratickej Českej republiky.“ Na stole sme tiež mali otázky dvojstranných vzťahov, ktoré bolo treba akútne riešiť – napríklad bilaterálne otázky s Maďarskom, s ktorým prebiehal spor o Vodné dielo Gabčíkovo. Samotný vznik Slovenskej republiky a spomínané vztyčovanie vlajky som teda ja osobne vnímal na jednej strane ako určité zadost'učinenie, ale zároveň ako súčasť plynulého procesu prechodu od jedného stavu k druhému. A dnes môžem povedať, že ten proces bol zavŕšený úspešne, keďže diplomatická služba Slovenskej republiky je dnes etablovanou inštitúciou.

Peter Tomka: Ja som pôsobil v záverečných dňoch československej federácie ako právny poradca na československej stálej misii pri OSN v New Yorku, spoločne s Eduardom Kukanom. Podávali sme prihlášky dvoch nástupníckych štátov, Českej republiky a Slovenskej republiky do OSN, spolu s deklaráciami oboch štátov, podpísanými vtedajšími premiérmi, o prijatí záväzkov podľa Charty OSN. V prvý pracovný deň na Stálej misii Slovenskej republiky pri OSN som dostal pokyn z Bratislavy, aby som sa 11. januára hlásil na ministerstve zahraničných vecí, lebo som bol poverený viesť rokovania s Maďarskom ohľadom sporu o Gabčíkovo. 19. januára 1993, keď moji kolegovia v New Yorku vztyčovali slovenskú vlajku v Organizácii Spojených národov, som teda sedel v Bruseli, kde sme rokovali s predstaviteľmi Európskej komisie a vtedajším štátnym tajomníkom Maďarska Jánosom Martonyim o VD Gabčíkovo – Nagymaros. Následne tieto rokovania pokračovali v Budapešti, kde som sa zúčastnil v „dvojitej“ funkcii – ako vedúci delegácie Slovenskej republiky, a zároveň aj ako vedúci právnej expertnej skupiny, ktorá mala pripraviť dohodu o predložení sporu Medzinárodnému súdному dvoru Organizácie Spojených národov. Koncom februára, keď som úlohu splnil, ma vtedajší náš minister zahraničných vecí Kňažko poslal späť do New Yorku.

Maroš Šefčovič: V čase vzniku Slovenskej republiky som bol vyslaný v Kanade na diplomatickej misii Československa a následne Slovenskej republiky v Ottawe. Keď padlo definitívne rozhodnutie o rozdelení Československa, bol som ešte vyslaný na československom veľvyslanectve v Zimbabwe v Afrike. Dostali sme vtedy všetci telegram z ústredia, v ktorom stálo: „Pre ktorú krajinu chcete pracovať po 1. januári 1993? Slovenská republika, Česká republika - urobte krížik.“ V priebehu pár týždňov sme následne dostali aj pokyny, kde bude naše ďalšie miesto pôsobenia. V mojom prípade to bola Kanada, takže som sa musel aj s celou rodinou rýchlo zbalit' a presunúť sa krížom cez celú zemeguľu: zo 40-stupňových afrických horúčav do 40-stupňových kanadských mrazov... Budova československého veľvyslanectva v Ottawe pripadla po rozdelení federácie Slovenskej republiky a v tejto súvislosti si spomínam aj na úsmevné prekáračky medzi slovenskými a českými diplomatmi, keď sme si ako hostitelia navzájom napríklad účtovali parkovacie poplatky. Po pár týždňoch nás však tie „žartíky“ prešli a potom sme už s českými kolegami opäť spolupracovali ako vždy výborne.

Miroslav Jenča: V čase vzniku Slovenskej republiky som bol na mojom prvom vyslaní na československej diplomatickej misii v Mexiku. S českými diplomatmi sme mali výborné vzťahy a spoločne sme strávili aj silvestrovské a novoročné oslavy, ktoré boli nad ráno už aj trochu nostalgickejšie. 1. januára 1993 sme sa presťahovali do budovy slovenskej diplomatickej misie, v ktorej bolo dovtedy obchodné oddelenie československého veľvyslanectva. Za nás vyslali na – v tom čase už českú – diplomatickú misiu z Prahy dvoch diplomatov, ktorí nám potom v prvých dňoch často telefonovali, aby sme im poradili, kde majú čo hľadať, keďže sa, pochopiteľne, v prvých dňoch ešte nevyznali. Bola to však úsmevná situácia, pretože spočiatku slovenskí diplomati vysvetľovali českým kolegom, kde sa čo nachádza v ich vlastnej budove českej diplomatickej misie. Celkovo však možnosť pracovať v tom čase na veľvyslanectve novovzniknutej Slovenskej republiky som vnímal ako obrovskú výzvu a šancu. V Mexiku, ako aj v mnohých iných krajinách, poznali Československo pod skratkou Česko a ich obyvateľov bez hlbšieho zamyslenia sa volali „Čechmi“. Preto sme vtedy veľa úsilia venovali vysvetľovaniu, čo je a čo nie je naša krajina, akí ľudia v nej žijú a čo chceme dosiahnuť. Z takýchto skromných začiatkov sa moderná slovenská diplomacia vypracovala na dnešnú medzinárodne uznávanú úroveň, čo môžeme smelo považovať za výnimočný úspech.

Miroslav Lajčák: Mňa rozdelenie Československa zastihlo na veľvyslanectve v Moskve. Československá diplomatická misia tam mala pomerne veľa majetku, takže nás dosť vyťažovalo jeho delenie a delimitácia. Museli sme tiež zabezpečiť množstvo praktických vecí, napríklad sme dali vyhotoviť tabuľu s označením slovenského veľvyslanectva, pripraviť slovenskú štátnu vlajku. Ja som ešte 31. decembra 1992 išiel na letisko vyzdvihnúť magnetofónovú kazetu slovenskej hymny, ktorý nám poslali z Bratislavy po pilotovi lietadla. Celú noc sme potom strávili – všetci noví slovenskí diplomati – spolu a o druhej ráno moskovského času sme spoločne vyšli pred budovu, zaspievali si slovenskú hymnu a odhalili tabuľu s označením „Veľvyslanectvo Slovenskej republiky“. To kontrastovalo s prístupom českých kolegov, ktorí urobili jedine to, že na tabuľi, kde bolo napísané „Veľvyslanectvo Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky“ v troch jazykoch, len prelepili „a Slovenskej Federatívnej“.

Ako by ste charakterizovali slovenskú diplomáciu v súčasnosti? Je to už etablovaná vyspelá inštitúcia, alebo sa ešte stále formuje? Čo je dnes, podľa vás, najväčšou výzvou pre slovenskú diplomáciu?

Maroš Šefčovič: Vyspelosť slovenskej diplomacie sa prejavuje hlavne v tom, že sme schopní prevziať nové zodpovednosti. Napríklad, keď sme sa v uplynulom období podieľali na zachraňovaní a upevňovaní Eurozóny, alebo keď preberáme aj časť globálnej zodpovednosti, či už vo forme poskytovania rozvojovej pomoci alebo podpory štátom na Balkáne.

Ján Kubiš: Po technickej stránke je slovenská diplomacia nepochybne vyspelá dost'. Chcel by som však poznamenať, že vyspelosť diplomacie je aj odrazom celkovej vyspelosti štátu a jeho obyvateľov – to sú dve spojené nádoby. Myslím si preto, že ak sa zamýšľame nad vyspelosťou slovenskej diplomacie, v širšom kontexte by sme sa mali zamýšľať aj nad tým, ako funguje celý štát.

Miroslav Lajčák: Výzvou pre slovenskú diplomáciu je dnes hlavne to, aby sme ju ešte viac priblížili občanom, aby naša diplomatická služba skutočne odrážala to, čo naši občania či naši podnikatelia potrebujú. A je nesmierne dôležité, aby to takto vnímal a cítil každý pracovník diplomatickej služby.

Eduard Kukan: Naša diplomacia je dnes rovnocennou partnerkou všetkým ostatným diplomaciám. Za jej najväčšiu výzvu v súčasnosti považujem to, aby sa dokázala adaptovať na dynamicky sa meniace prostredie, či už vo svete, alebo v Európskej únii, a zároveň dokázala aj predvídať nové vývojové trendy v medzinárodných vzťahoch.

Peter Tomka: Slovenská diplomacia je nepochybne skúsená, profesionálna, čo dokumentuje tak na pôde medzinárodných univerzálnych organizácií, ako je Organizácia Spojených národov, ako aj na pôde Európskej únie. Za hlavnú výzvu slovenskej diplomacie považujem to, aby dokázala efektívne plniť tri základné úlohy: presadzovať záujmy Slovenskej republiky – osobitne ekonomické – v zahraničí, prezentovať Slovenskú republiku takým spôsobom, aby v diplomatickej a medzinárodnej komunite bola vnímaná ako spoľahlivý partner, a poskytovať pomoc slovenským občanom v zahraničí – v prípade, že pomoc potrebujú.

Miroslav Jenča: Slovenská diplomacia v istom zmysle existovala už pred 1. januárom 1993, pretože diplomatov – a veľmi úspešných diplomatov, ktorí sa zapísali či už do dejín československej alebo svetovej diplomacie – malo Slovensko aj predtým. Takže v čase vzniku Slovenskej republiky tu už existovala určitá „tradícia“ slovenskej diplomacie, na ktorú mohol vývoj samostatnej slovenskej diplomatickej služby nadviazať. Mimoriadne dôležitou bola kontinuita počas predošlých 20 rokov, vďaka ktorej bol proces formovania slovenskej diplomatickej služby taký úspešný a dynamický. Pokiaľ ide o výzvy slovenskej diplomacie, za jednu z najdôležitejších považujem to, aby naša diplomacia dokázala pôsobiť preventívne, a nie iba reagovať na už vzniknutú situáciu.

Aké najväčšie chyby alebo neúspechy zaznamenala slovenská diplomacia v prvých rokoch svojej existencie?

Eduard Kukan: Samozrejme, že sme sa v prvých rokoch učili, a že bolo treba vyriešiť mnohé technické otázky, bez ktorých nemôže diplomatická služba normálne fungovať, a tu sa občas vyskytli aj drobné problémy. Ale určite to nebolo nič dramatické a – čo je veľmi dôležité – neurobili sa žiadne strategické profesionálne chyby či omyly.

Miroslav Lajčák: V prvých rokoch existencie SR pôsobenie slovenskej diplomacie značne komplikovala najmä vtedajšia vládna politika, keď slovenskí diplomati často museli „vykrývať“ alebo zakrývať strategické chyby, ktorých sa dopúšťalo politické vedenie štátu. Ak štátnici robia zlé zahraničnopolitické rozhodnutia, aj tá najskúsenejšia diplomatická služba to má potom veľmi zložité.

Ján Kubiš: Diplomacia je len odrazom toho, aký vývoj prebieha vo vnútri štátu. Napríklad obdobie deväťdesiatych rokov 20. storočia bolo dosť kritické, pretože v rámci vnútropolitického vývoja dochádzalo k rôznym situáciám, ktoré potom diplomacia musela riešiť – a nie všetky situácie sa dali vyriešiť najlepšie. Tieto problémy však boli dané politickým vývojom u nás doma, nie nekvalitou diplomatickej služby ako takej.

Peter Tomka: Prvých päť až šesť rokov pôsobenia slovenskej diplomacie bolo mimoriadne ťažkých, čo bolo podmienené aj vnútropolitickou situáciou doma, najmä napätými vzťahmi medzi vtedajším prezidentom a predsedom vlády. Toto v mnohých prípadoch poškodzovalo aj úsilie našej diplomacie na pôde medzinárodných organizácií. Keď sme napríklad v roku 1997 mali možnosť prezentovať kandidáta na predsedu Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, v dôsledku domácich politických nezhôd sme nakoniec nenavrhlí nikoho, pretože doma sme nikoho neschválili, resp. keď schválili na poslednú chvíľu, o pár týždňov na to podal demisiu na svoju ministerskú funkciu.

Miroslav Jenča: Slovenská diplomacia a slovenskí diplomati mohli v prvých rokoch existencie samostatnej Slovenskej republiky určite urobiť viac, lepšie využiť svoj potenciál, keby nemuseli tráviť toľko času vysvetľovaním rôznych pozícií, ktoré boli vyvolané politickými stanoviskami. Samozrejme, politické rozhodnutia, ktoré sa ukážu ako konfliktné a nesprávne, robia štátnici aj inde. Sú výsledkom určitej politickej dynamiky a ich vysvetľovanie k práci diplomata patrí, len by takýchto situácií nemalo byť príliš veľa. Je veľmi dôležité, aby potenciál, ktorý slovenská diplomacia má, bol využívaný efektívne.

Čo považujete za najsilnejšiu stránku slovenskej diplomacie? V čom spočíva jej najväčší potenciál?

Miroslav Lajčák: Za najväčšiu komparatívnu výhodu slovenskej diplomatickej služby považujem najmä to, že má skúsenosť z pôsobenia mimo Európskej únie, ale aj v rámci nej, teda že bola takpovediac na obidvoch stranách toho pomyselného plota, oddeľujúceho svet v rámci Európskej únie a mimo nej. Vďaka tomu sa dnes vieme lepšie zžiť do situácie štátov mimo Európskej únie, vieme pochopiť ich osobitné zmýšľanie, a to nám dáva veľký náskok aj pred mnohými etablovanými diplomatickými službami vo

svete. Vďaka tomu máme obrovskú výhodu napríklad v komunikácii so štátmi na Balkáne alebo vo východnej Európe. Za ďalšiu komparatívnu výhodu slovenskej diplomatickej služby považujem tiež to, že nie je príliš veľká, a teda je dostatočne flexibilná, a taktiež komunikácia vo vnútri služby je živá a dynamická, nezaťažovaná zbytočne byrokratickými procedúrami.

Eduard Kukan: Myslím, že výhodou slovenskej diplomacie je aj to, že v krízových situáciách sa dokáže akoby ešte viac zmobilizovať. Ukázalo sa to napríklad vtedy, keď sme začínali rokovania o vstupe do Európskej únie o dva roky neskôr, než susedné štáty, ale podarilo sa nám tie dva roky dobehnúť. Treba povedať, že to bolo aj vďaka výbornej spolupráci diplomacie s ostatnými inštitúciami vo vnútri štátu – napr. parlament musel stále zasadať, lebo bolo potrebné prijímať množstvo zákonov kvôli súladu s legislatívou EÚ. Výsledkom bolo, že prístupové rokovania so Slovenskom hodnotila Európska komisia ako *success story*.

Ako vnímate úlohu parlamentnej diplomacie a význam parlamentov v procese realizácie zahraničnej politiky štátu?

Maroš Šefčovič: V súčasnosti si pôsobenie štátu v rámci Európskej únie vyžaduje celkom novú kvalitu vo forme veľmi úzkej a intenzívnej spolupráce. To, samozrejme, vyvoláva aj otázky ohľadom demokratickej legitímnosti prijatých rozhodnutí, či ohľadom demokratického deficitu rozhodovacích procesov v rámci EÚ. Z tohto dôvodu je pre diplomáciu veľmi dôležité mať intenzívnu komunikáciu aj s národnými parlamentmi a vtiahnuť ich do procesov, ktoré prebiehajú na úrovni Európskej únie. Je totiž dôležité, aby prijímanie rozhodnutí v rámci EÚ nebolo v členských štátoch vnímané ako jednostranný krok inštitúcií EÚ a nevytváral sa tak dojem, že nám chce niekto niečo nanucovať. Intenzívna spolupráca nielen s poslancami národných parlamentov, ale aj s poslancami Európskeho parlamentu sa tak dnes stáva nevyhnutnosťou. Zároveň si myslím, že aj každá politická strana by mala mať kvalitných odborníkov na Európsku úniu, aby sa poslanci mohli zapájať do diskusií o politikách Európskej únie nielen na úrovni parlamentu, ale aj po straníckych líniách.

Ján Kubiš: Je nepochybné, že existencia vnútropolitického konsenzu v určitej zahraničnopolitickej otázke výnimočne pomáha diplomácii tým, že tá potom môže vystupovať omnoho suverénnejšie pri presadzovaní záujmov štátu smerom navonok. A práve tu je mimoriadne dôležitá úloha parlamentov, na pôde ktorých sa tento vnútropolitický konsenzus môže viditeľne demonštrovať, napríklad v podobe jednoznačného hlasovania o určitej otázke. Na druhej strane však treba povedať, že diskusie o niektorých zásadných zahraničnopolitických otázkach bývajú v parlamente niekedy až priveľmi povrchné a spolitizované, čo môže často vysielat' negatívny signál do zahraničia a byť tak v konečnom dôsledku aj pre diplomáciu kontraproduktívne.

Miroslav Lajčák: Parlamentná diplomacia je nástroj, ktorý by sme mali rozhodne využívať viac, hoci v súčasnosti sa často podceňuje. Jedným z predpokladov efektívnej realizácie parlamentnej diplomacie je však obsadenie postov v parlamentných zhromaždeniach skúsenými politikmi, bývalými premiérmi, ministrami či kariérnymi diplomatmi, ktorí majú potrebné znalosti o fungovaní štátu, ako aj o jeho záujmoch,

a ktorí do týchto inštitúcií nebudú vnášať nejaké nezmyselné politické či stranické spory. Je potrebné, aby tam boli ľudia, ktorí budú schopní na týchto fórach viesť kvalifikované diskusie a strážiť pritom naše národné záujmy. Výhodou parlamentnej diplomacie je totiž aj to, že poslanci si môžu dovoliť povedať veci, ktoré si diplomat alebo člen exekutívy nemôže dovoliť v určitých prípadoch vysloviť, čím sa štátu otvárajú nové možnosti komunikácie.

Eduard Kukan: Do parlamentnej diplomacie by sme mali určite viac zapájať skúsených politikov či diplomatov, pretože prax ukazuje, že v parlamentných zhromaždeniach, ale aj v iných medzinárodných organizáciách, kde týchto ľudí poznajú, majú značný rešpekt a môžu tak efektívne prispievať k presadzovaniu štátnych záujmov. Parlamentné zhromaždenia by teda rozhodne nemali byť nejakým „odkladiskom“ starých politikov či diplomatov, ale ich potenciál by sa mal naplno využívať.

Peter Tomka: Parlamentná diplomacia je nepochybne dôležitý nástroj, no jej kvalita bude vždy závisieť od kvality poslaneckého zboru, a tú determinujú politické strany vo volebnom systéme, pretože od nich závisí, koho a na aké posty nominujú.

Ako vnímate budúce perspektívy slovenskej diplomacie, aj v kontexte existencie Európskej služby pre vonkajšiu činnosť?

Maroš Šefčovič: Pokiaľ ide o samotnú Európsku službu pre vonkajšiu činnosť, tá sa momentálne ešte stále formuje a bude potrebovať určitý čas, kým si nájde svoje stabilné miesto, a to aj vo vzťahu k národným diplomaciám členských štátov, ktoré stále nevedia, ako by mali túto svoju „európsku partnerku“ vnímať. Budovanie autority Európskej služby pre vonkajšiu činnosť v súčasnosti, prirodzene, naráža aj na istú citlivosť národných štátov, pre ktoré je diplomacia a zahraničná politika tradične akosi „trinástou komnatou“ suverenity. A istotne aj pocity ministrov zahraničných vecí, ktorým diplomati odchádzajú do Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, sú zmiešané, pretože na jednej strane sú veľmi radi, keď sa ich diplomatom podarí presadiť sa na tých najvyšších pozíciách, no na druhej strane im je ľúto, keď ďalej už budú pracovať pre Európsku úniu ako celok a v národnej diplomatickej službe im budú chýbať. Tieto pocity sú pritom omnoho silnejšie v diplomaciách malých členských štátov, kde odchod niekoľkých skúsených diplomatov môže službu na určitý čas citeľne oslabiť. Toto je výzva aj pre slovenskú diplomáciu, ktorá tiež patrí k tým menším v EÚ. V tejto súvislosti by bolo riešením nastaviť určitý cyklus vysielania slovenských diplomatov do diplomatickej služby Európskej únie, a súčasne by sa mali vytvoriť také podmienky, aby sa títo diplomati po určitom čase znovu vracali späť do národnej diplomatickej služby, čím by sa obohacovali jednak národné diplomacie, jednak aj Európska služba pre vonkajšiu činnosť.

Ján Kubiš: V súvislosti s pôsobením Európskej služby pre vonkajšiu činnosť a jej ďalším vývojom je pre slovenskú diplomáciu, ale aj pre ďalšie štátne inštitúcie, dôležité tiež to, aby sa podarilo ustrážiť limity, v ktorých diplomacia Európskej únie môže fungovať. Ide o to, aby Európska služba pre vonkajšiu činnosť v praxi skutočne presadzovala tie ciele a priority, ktoré sú v záujme všetkých členských štátov. Každá byrokratická štruktúra, vrátane Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, má totiž tendenciu rozširovať si svoje pole pôsobnosti a snažiť sa konať aj nad rámec svojho mandátu, pričom takéto konanie

nemusí byť vždy úplne v súlade s postojmi a požiadavkami jednotlivých členských štátov. Chcel by som zároveň dodať, že Európsku službu pre vonkajšiu činnosť vnímam ako doplnok národných diplomatických služieb, pre ktoré bude aj v budúcnosti vždy dostatok práce.

Miroslav Lajčák: Pokiaľ ide o Európsku službu pre vonkajšiu činnosť, jednou z podstatných výhod tohto projektu je skutočnosť, že vďaka nemu máme možnosť byť zastúpení v štátoch a v oblastiach, kde by sme si to nemohli dovoliť – hlavne z finančných dôvodov – národnými kapacitami. V budúcnosti možno dospejeme do štádia, že si budeme s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť a národnými diplomaciami iných členských štátov deliť aj politické spravodajstvo a všetky ostatné informácie, čo by pre našu diplomatickú službu znamenalo lepší prístup k niektorým informáciám. Vzhľadom na kľúčový význam budúcej spolupráce s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť je veľmi dôležité, aby slovenskí diplomati mali možnosť ísť pracovať do Bruselu a pochopiť, ako fungujú európske štruktúry. Zároveň je však dôležité aj to, aby nedochádzalo k úniku mozgov z národnej diplomatickej služby, ale aby sa slovenskí diplomati vracali späť do národnej diplomacie a svojimi novonadobudnutými poznatkami a skúsenosťami ju obohacovali. Je to dôležité aj z toho dôvodu, aby sa umocnil pocit, že aj my sme súčasťou európskej diplomacie, a súčasne aby európska diplomacia zasa mala pocit, že zodpovedá aj členským štátom, a nielen štruktúram v Bruseli.

Eduard Kukan: V Európskom parlamente sme pri schvaľovaní štatútu Európskej služby pre vonkajšiu činnosť zdôrazňovali najmä tú požiadavku, aby boli prijaté určité záruky pre národné diplomacie, že v nej budú mať dostatočné zastúpenie. Členské štáty budú totiž považovať Európsku službu pre vonkajšiu činnosť skutočne za svoju iba vtedy, keď v nej budú mať aj svojich ľudí. Žiaľ, túto požiadavku sa napokon nepodarilo presadiť, pretože prevážil argument našich kolegov zo západoeurópskych štátov, podľa ktorého by do služby mali byť vyberaní tí najlepší a najschopnejší. Problém však spočíva v tom, že toto je veľmi subjektívne stanovisko, keďže nie je jasné, kto bude hodnotiť tých „najschopnejších“ a „najlepších“. Európsky parlament však bude o tejto otázke ešte rokovať, takže stále existuje reálna šanca to ovplyvniť.

Miroslav Jenča: Je veľmi dôležité zabezpečiť najmä to, aby Európska služba pre vonkajšiu činnosť bola skutočne legitímnou z pohľadu členských štátov. Ak totiž bude mať snahu diplomacie členských štátov „prevalcovať“, tieto ju len ťažko budú vnímať ako „svoju“.

Ako vnímate postavenie žien v súčasnej diplomacii a ich zastúpenie v diplomatických inštitúciách?

Maroš Šefčovič: V rámci Európskej komisie je z generálnych riaditeľov viac ako štvrtina žien a celkový počet žien v rámci Európskej komisie je dokonca vyšší než mužov. Je to dané aj tradíciami, ale hlavne zázemím, teda vytvorením podmienok na to, aby ženy mohli v týchto funkciách bez obmedzení pôsobiť. Ide napríklad o garantovanie miesta po materskej dovolenke, pomoc pri zabezpečovaní predškolských zariadení a mnoho iných vecí, ktoré umožňujú ženám skombinovať materské povinnosti s výkonom náročných profesionálnych úloh. Vytvorenie týchto podmienok nie je vždy jednoduché, ale je

mimoriadne dôležité. Napokon, v praxi aj taká delegácia pôsobí omnoho vyrovnanejšie, keď sú v nej zastúpené ženy. V tejto súvislosti si spomínam na slová bývalej komisárky Európskej únie pani Hübner, ktorá, keď sme raz prišli rokovat' o finančnej perspektíve, povedala, aby sme nabudúce „zobrali so sebou aj nejakú ženu“, aby sme nevyzerali ako delegácia z niektorej nie veľmi demokratickej krajiny.

Ján Kubiš: Je pravda, že v diplomacii existujú aj posty, kde to ženy majú vždy podstatne zložitejšie, než muži. Mám na mysli najmä posty v štátoch, kde je „rezervovaný“ postoj k ženám daný špecifickým kultúrnym prostredím a prípadne aj náboženstvom. Medzi takéto štáty patrí napríklad aj Afganistan. I keď je zaujímavé, že aj tam máme na misii pomerne veľa žien, a to dokonca aj na niektorých vedúcich funkciách. Pokiaľ ide o slovenskú zahraničnú službu, je pravda, že je tu istý nepomer medzi mužmi a ženami – najmä keď si vezmeme, že za tých dvadsať rokov existencie slovenskej diplomacie bola na jej čele len raz žena. Táto skutočnosť je však skôr výsledkom politickej vôle, resp. „nevôle“ politických strán, ktorých politické mašinérie rozhodujú o nomináciách na tieto posty. Celkovo ale v štruktúrach slovenskej diplomatickej služby je slušné zastúpenie žien – diplomatiek, a to aj na riadiacich funkciách. Napríklad aj počas môjho pôsobenia vo funkcii ministra zahraničných vecí mal rezort diplomacie dve štátne tajomníčky. V budúcnosti by to zastúpenie žien mohlo byť v slovenskej diplomacii, predpokladám, ešte vyššie – k čomu by mohlo pozitívne prispieť aj riešenie otázky zastúpenia žien v Európskej službe pre vonkajšiu činnosť.

Miroslav Lajčák: Predovšetkým je dôležité, aby boli odstránené všetky bariéry – tie písané, aj tie neviditeľné, a aby ženy skutočne mali možnosť presadzovať sa v súlade so svojimi schopnosťami. V každom prípade si nemyslím, že by sa malo ísť cestou kvót, lebo aj také úvahy existujú.

Peter Tomka: Medzinárodný súdny dvor, ktorý pôsobí 67 rokov, prvých 50 rokov nemal vo svojich radoch ani jedinú ženu. Až v roku 1995 bola za sudkyňu Medzinárodného súdneho dvora zvolená žena – pochádzala z Veľkej Británie – ale tá vždy veľmi zdôrazňovala, že je sudkyňou na tomto poste nie preto, že je žena, ale za to, čo v medzinárodnom práve dokázala. Medzi rokmi 2009 a 2010 sa opäť vyvinula situácia, že v 15-člennom zbore sudcov nebola ani jedna dáma, ale napríklad v súčasnosti predsedám súdu, v ktorom zastúpenie žien predstavuje 20% - tri z pätnástich. Sudkyne sú zo Spojených štátov amerických, Číny a Ugandy. To zastúpenie žien závisí vždy od toho, koho navrhnu národné skupiny a koho zvolia členské štáty na Valnom zhromaždení a v Bezpečnostnej rade OSN. A môj malý skromný príspevok: na Medzinárodnom súdnom dvore, aj keď boli ženy sudkyne, sa používalo oslovenie „madame le juge“. Keď som sa stal predsedom súdu, navrhol som, aby sa používalo oslovenie „madame la juge“, čo sa napokon aj odsúhlasilo a od marca roku 2012 začalo aj používať.

Miroslav Jenča: Bezpečnostná rada OSN vo svojej rezolúcii 1325 z roku 2000 vyzvala členské štáty a generálneho tajomníka OSN, aby zabezpečili širšie zastúpenie žien v riadiacich pozíciách v oblasti prevencie a riešenia konfliktov. Terajší generálny tajomník Pan Ki-mun chce byť v tomto smere príkladom, a preto prácu „so ženami a pre ženy“ zaradil medzi päť hlavných priorít na svoje druhé funkčné obdobie, čo sa odráža aj na solídnom raste zastúpenia žien v štruktúrach OSN, vrátane najvyšších riadiacich postov v ústredí OSN a v mierových misiách. Túto jasnú líniu cítim aj ja vo svojej

každodennej práci v strednej Ázii. Považujem to za veľmi zaujímavú príležitosť aj pre slovenské ženy - diplomatky a chcel by som ich povzbudiť, aby sa pokúsili ju využiť.

Eduard Kukan: Pokiaľ ide o zlepšenie zastúpenie žien v diplomacii, rozhodne by sa nemalo ísť cestou prijímania nejakých kvót, o ktorých sa dnes často diskutuje, pretože ich zavedenie by mohlo byť aj pre samotné ženy trochu urážlivé - najmä kvôli ich vedomiu alebo pocitu, že sa do nejakej funkcie dostali len preto, že sú ženy, a nie pre ich schopnosti. Skôr treba pre ženy vytvárať podmienky, aby sa mohli plnohodnotne uplatniť, a to nielen v rámci diplomatických inštitúcií, ale aj v rámci politických strán, ktoré rozhodujú o personálnych nomináciách na niektoré pozície.

ZÁVEREČNÉ SLOVO

Prof. PhDr. Ján Koper, PhD., dekan Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Dámy a páni, chcel by som sa predovšetkým poďakovať rečníkom za zaujímavú a inšpiratívnu diskusiu, ktorá bola pre mňa osobne - a verím, že aj pre ostatných hostí - obohatením. Rovnako chcem vysloviť poďakovanie Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, osobitne odboru verejnej a kultúrnej diplomacie, za veľmi aktívnu spoluprácu a súčinnosť pri organizácii tohto podujatia, ktoré sme usporiadali pri príležitosti 20. výročia vzniku diplomatickej služby Slovenskej republiky.

Slovenská diplomatická služba vznikla pred vyše dvadsiatimi rokmi, takpovediac na „zelenej lúke“, no dnes možno konštatovať, že je už etablovanou a rešpektovanou inštitúciou, ktorá sa podieľa na úspešnej realizácii zahraničnopolitických záujmov SR, ale aj na riešení mnohých konfliktov vo svete. Zásľuhu na tom majú najmä ľudia, ktorí v nej pôsobili a pôsobia – a ja som veľmi rád, že mnohí z nich prijali pozvanie na dnešné podujatie a sú tu teraz s nami. Zároveň ma úprimne teší, že v štruktúrach diplomatickej služby SR sa už dlhodobo úspešne uplatňujú aj mnohí absolventi Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici, ktorá sa od jej založenia v roku 1995 významne podieľa na vzdelávaní a odbornej príprave budúcich slovenských diplomatov.

Dámy a páni, prepojenie akademickej sféry s praxou je pre obe strany vždy obohacujúce, a preto mi na záver dovoľte vysloviť želanie, aby doterajšia dlhoročná spolupráca medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a našou fakultou - či už v oblasti odborných stáží, lektorskej činnosti pracovníkov ministerstva, spolupráce na výskumných projektoch, organizovaní odborných exkurzií či usporadúvaní takýchto podujatí – aj v budúcnosti pokračovala a ďalej sa rozvíjala, a to prinajmenšom tak úspešne, ako doteraz. Ďakujem Vám za pozornosť.

OPENING ADDRESS

Miroslav Lajčák, Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic

Your Excellences, ladies and gentlemen, dear colleagues, 20 years ago a story started, which became a success story. The Slovak story was even more specific, because besides the painful, yet necessary process of transformation and democratisation we had to simultaneously build our statehood. Not only thanks to the results that we have achieved, but also thanks to the way in which we have achieved them – and I mean both the split of Czechoslovakia and the massive reforms that we have undergone in essentially all areas of life – Slovakia is nowadays considered a reliable, trustworthy and predictable partner. It sounds like a cliché, but there is a tremendous amount of work behind this statement. Tradition has its importance in each area of human activity and even more so in the diplomacy. In this respect it is certainly true that 20 years ago we stood no chance of being compared to traditional diplomacies. Our greatest capital have always been and continue to be qualified people eager to achieve their goals who have proved that the voice of a country, its influence and reputation are not automatically derived from its size or historic age.

We all remember well that the process of formation of foreign service had to tackle a number of challenges. At the beginning it was the challenge of integrating into one team career diplomats from the former federal Ministry of Foreign Affairs of Czechoslovakia, people from the then Ministry of International Relations of the Slovak Republic, experts from the academia, economic practice and university graduates. Another challenge was the building of a professional ministry and the endeavour to prevent the diplomacy becoming a tool of politics. Fortunately – and this was not an intention, but rather something that evolved into a nice tradition – 15 out of the total of 20 years of its history this Ministry had been headed by a career diplomat, thanks to which the Ministry of Foreign Affairs could pay attention primarily to the interests of the state. Ministers endeavoured to maintain the strategic direction of the Slovak Republic even at times when the domestic political developments and other circumstances were not favourable for the pursuit of foreign-policy objectives. As they say, each challenge is an opportunity and the very specific circumstances at the time resulted in a number of young people assuming very important and responsible positions in Slovak diplomacy both domestically and abroad. Many of them have grasped this opportunity and today they continue to be the pillars of Slovak, as well as international diplomacy. Our accession process to the European Union and the NATO proved to be a major test of our diplomacy. Then, once we had achieved our integration objectives, a new task was set – to manage the transmission from the adaptation approach, during which we adapted to the existing rules and mechanisms of integration bodies to something that I would call a formation approach. This means our active participation in the decision-making of the European Union and the North-Atlantic Alliance and the formation of their agenda. It also entails using our membership in these organizations to implement our national interests and to take positions on questions that have not been a focus of our attention before.

Ladies and gentlemen, without any false modesty one can say that the Slovak foreign services ranks among those components of our statehood that are a source of our national pride. The considerable capacity of the Slovak foreign service is reflected in the fact that in a relatively short period it has raised a number of highly regarded professionals who hold significant managing roles in international structures. Names like Eduard Kukan, Ján Kubiš, Peter Tomka, Maroš Šefčovič, Miroslav Jenča and many others have a formidable reputation in international politics and diplomacy. I am glad that they have accepted our invitation and that despite their busy schedules they will share with us today their impressions from the 20-year journey that is behind us.

Ladies and gentlemen, what is most important is that the success of Slovakia and the results of Slovak diplomacy can be appreciated by all citizens of our country. Many of the things that we have achieved are nowadays considered common and we forget that they did not use to be commonplace. Let me explain what I meant by the threefold transformation of Slovakia and its foreign policy. The first one is the transformation from the candidate to the members of the most inner core of the European Union. Some 20 years ago we used to exchange stamped Czechoslovak banknotes for Deutschmarks, Schillings and francs that we perceived as the embodiment of prosperity. Today we have a common currency. Twenty years ago we stood long queues at the border crossing in Berg, holding in our hands passports with expensive visas, which were our entrance tickets to the free world. Today we can travel the majority of the world without visas and within Europe we do not even need passports or any border controls. Twenty years ago we were dreaming the dream of a unified Europe. Today we help others achieve this dream and thus complete Europe's unfinished business especially in the Balkans. The second transformation is one from a consumer to a provider of security. Twenty years ago we were standing on the remains of the Warsaw Pact and cleaning up after the departure of Soviet troops. Today thanks to our membership in the Alliance we have the highest level of security guarantees. We are involved in ten operations under the command of the United Nations, European Union and the NATO. Even in far corners of Afghanistan we are significantly helping in the post-war reconstruction. In Cyprus besides our military presence we also fulfil a supporting role in the resolution of the Cyprus questions by organizing the bi-community dialogue. I could go on listing further examples. The third transformation is one from the recipient to the donor of development aid. Since the inception of the official development aid in Slovakia in 2003 our engagement has increased six-fold in financial terms. We have implemented more than 400 projects of official development aid and today its volume reaches more than EUR 60 million annually.

After all this it could appear that we have fulfilled all "major" foreign-policy objectives. It could appear that we do not have any strategic visions. I would therefore like to present to you some of them. First, the crisis of the Eurozone has shown us that it is not sufficient to get into the European Union; the European Union is not the promised land, it entails daily hard work, it can be sometimes too bureaucratic, it may sometimes be not very attractive, but it is all the more important. In Slovakia we have to undergo a change of mindset and realize that the European Union is all of us and not some officials in the Brussels. European Union also means Slovakia. We are in the core of the European Union. European Union is key for the prosperity of the Slovak Republic. But the European Union has a growing number of competitors in global politics and economics. It is therefore naturally in our interest to have a stronger Europe rather than be afraid of

it or use it as a threat. More Europe is the way forward. We do not have much time for this change of mindset. In 2016 we will chair the European Union and we will not be up to this task, if we do not overcome provincial thinking and an inward-looking view of the world. Second, our GDP growth ranks among the highest in Europe and in 20 years we have caught up 25% of lagging behind the average of the European Union. However, we still achieve only 75% of that average. Our economy cannot rely on a small number of large corporations. We cannot be forever the assembly shop of Europe; we cannot have each third young person unemployed. We need strong small and medium enterprises that create the largest number of jobs. We need to interconnect education with the business sector; we need investment with added value, new Technologies, innovation and cooperation of our universities with foreign ones. That is the core of the new economic diplomacy that we are striving to introduce. Third, the North-Atlantic Alliance is and will remain the basic pillar of our security; however our budget for security is constantly decreasing. All for one and one for all is the principle that is also valid in the 21st century, however that principle of not enough any longer. It is not sufficient to have common defence. We need interconnected and integrated defence. That is why we refer to smart defence. That is why we talk about *pooling & sharing* and build the Visegrad Four battle group and that is why we are considering the idea of joint defence of the airspace for the whole of Central Europe. Fourth, border to the west are open, but the ones to the east are even more guarded. I mean the Schengen border. That is why we will spare no effort to help our eastern neighbours to gradually come closer to us in terms of values, law, economy, general mindset and the vision of the world and of the society. Fifth, last but not least, another challenge that we face in the new competences of the Ministry of Foreign Affairs be it in the field of economic diplomacy, the presentation of the Slovak Republic abroad, the agenda of expatriates and human rights and in the coordination of EU policies. All this helps us to attain in the practice another long-term vision of our Ministry – that of a unified implementation of the foreign policy of the Slovak Republic.

Besides these challenges we should not forget the so to speak standard, but nevertheless still important agenda of our Ministry, which includes consular services, helping Slovak citizens abroad and protecting them. It is an area that will be among the top priorities of our Ministry and during my term of office as the Minister I want the motto of our work to be “we are here for you, the people of the Slovak Republic”. We are not omnipotent, we cannot be everywhere and we cannot do miracles. However, we want to be as close to the people as possible, continuously increase the standards of our services while using modern technology, improving communication, visibility and accessibility of our Ministry for the citizens.

Ladies and gentlemen, when I look back the past 20 years I feel that I have been a witness of a success story of my country. That success story is down to the combination of excellent domestic effort, reliable regional cooperation and generous help by our friends from the Euro-Atlantic community. I am glad that our success also bears the stamp of our diplomacy. Our guests and many others are the successful descendants of the tradition established by people like Štefánik, Hodža, Papánek and Osuský. Our story is not over. We live in fascinating dynamic times that are full of new challenges. Compared with the situation from two decades ago Slovakia and its foreign service are in a completely different situation. We are an integral part of a strong community of good and respected friends. It is our strategic goal to utilize that experience and take

advantage of the opportunities that arise from our membership in the European Union, the NATO and other international organizations. Against the backdrop of globalisation, geopolitical changes, current challenges of all kinds and the objective potential of our country it is clear that we are able to effectively pursue our interests only through the strengthening of the Euro-Atlantic community at the global level. This is the path on which our success story will continue.

Ladies and gentlemen, in conclusion of my opening address I would like to thank the Faculty of Political Science and International Affairs of Matej Bel University for the organization of today's conference. I thank you for your attention and look forward to a lively discussion.

MODERN DIPLOMACY: 20 YEARS OF SERVICE FOR SLOVAKIA (DISCUSSION TRANSCRIPT)

MAIN PARTICIPANTS:

Miroslav Lajčák

High Representative for Bosnia and Herzegovina and European Union Special Representative for Bosnia and Herzegovina (2007 – 2009), Managing Director for Europe and Central Asia of the European Union's External Action Service (2010 – 2012), Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic (currently)

Ján Kubiš

Secretary General of the OSCE (1999 – 2005), Special Envoy of the Secretary General of the UN for Afghanistan, Special Representative and Head of the United Nations Assistance Mission in Afghanistan – UNAMA (currently).

Eduard Kukan

Special Envoy of the UN Secretary General for the Balkans (1999 – 2000), UN Chairman of the Committee for Social, Humanitarian, and Cultural Affairs of the 48th General Assembly of the UN (1994), Member of the European Parliament (currently)

Peter Tomka

President of the International Court of Justice of the UN

Maroš Šefčovič

Vice-President of the European Commission and current European Commissioner for Inter-Institutional Relations and Administration

Miroslav Jenča

Deputy Secretary General of the UN, Special Representative of the Secretary General of the UN, Head United Nations Regional Center for Preventive Diplomacy for Central Asia, UNRCCA.

DISCUSSION CHAIR:

Peter Stano

Spokesman of the EU Commissioner for Enlargement and Neighbourhood Policy

What is your recollection of the first hours of existence of an independent Slovak Republic – 1 January 1993 – where and how did you spend them as a diplomat?

Eduard Kukan: At that time I was at the Permanent Mission to the UN in New York and I recollect that day with happy nostalgia, because I spent the first hours of the independent Slovak Republic at a joint party of Czechs and Slovaks working at the joint mission. Jozef Moravčík, the then Minister of Foreign Affairs sent out a telegram that all ambassadors should remain in their positions and make sure that the division of embassies [between Czech and Slovak diplomatic services] ran smoothly. Thus, we sacrificed spending the Christmas with our families and stayed in New York where we

were parting with our Czech colleagues. In the New Year we already went to work in the separate building of the Embassy of the Slovak Republic. In this context I cannot forget a memorable moment when we were raising the Slovak flag at the United Nations in New York together with the then Minister of Foreign Affairs Milan Kňažko and in the presence of the UN General Secretary Butrus Butrus Ghálí. It was a beautiful moment, though also a dramatic one given the heated discussions at that time about the use of former federal symbols. We knew that a numerous community of Slovak expatriates lived in New York and we were slightly worried when our Czech friends were raising their flag (the former Czechoslovak federal flag) lest there should be any incidents. However, in the end the whole ceremony ran in a very smooth and cultivated manner.

Ján Kubiš: In my case the memories are slightly different, because until the end of 1992 I worked at the Federal Ministry of Foreign Affairs in Prague and since 1 January 1993 I took up the post of the head of the Permanent Mission of the Slovak Republic in United Nations in Geneva. We were also raising the flag, however at that time we were already at the Permanent Mission of the Slovak Republic at international organizations in Geneva, i.e. in our own building. Thus, for me the raising of the flag was a culmination of the great endeavour of the federal ministry of foreign affairs, with my participation, which had to deal with a large number of questions that arose in the context of the division of the Czechoslovak Federation into two equal successor states. We had to deal particularly with the issues of succession of the newly formed states into international treaties and succession in international organizations. For example, at the OSCE the resolution on the accession of two newly created states, Slovakia and Czech Republic – had been adopted already in December 1992. Furthermore we had to overcome numerous obstacles – for example, Slovakia initially did not enjoy a very good reputation, since abroad some referred not to the “splitting” of the Czech and Slovak Federative Republic, but rather to the splitting of the nationalist Slovakia from the democratic Czech Republic. Another issue was the agenda of bilateral relations that had to be dealt with urgently, including the relationship with Hungary, where there was an ongoing dispute about the Gabčíkovo waterworks. To sum up, the establishment of the Slovak Republic and the said raising of the flag was therefore a certain feeling of satisfaction for me and at the same time a part of a continuous process of transformation from one status to another. And today I can say that the process was completed successfully, since the diplomatic service of the Slovak Republic is nowadays a well-established institution.

Peter Tomka: In the last days of the Czechoslovak Federation I was the legal advisor at the Czechoslovak Permanent Mission at the UN in New York, together with Eduard Kukan. We were filing the applications of two successor states, Czech Republic and Slovak Republic, to the UN, together with declarations by both states, signed by the then Prime Ministers, on the adoption of obligations under the UN Charter. On the first business day at the Permanent Mission of the Slovak Republic at the UN I received instructions from Bratislava that on 11 January I was to report to the Ministry of Foreign Affairs, as I was charged with leading the negotiations with Hungary regarding the Gabčíkovo dispute. On 19 January 1993, when my colleagues were raising the Slovak flag at the United Nations in New York, I was already sitting in Brussels and negotiating with the representatives of the European Commission and the then Hungarian Deputy Minister of Foreign Affairs János Martonyi about the Gabčíkovo-Nagymaros waterworks.

These negotiations then continued in Budapest where I participated in a “double hat” function – as the head of delegation of the Slovak Republic, but also as the head of the legal experts group that was to prepare an agreement on the submission of the dispute to the International Court of Justice of the United Nations. At the end of February, when I discharged my tasks, the then Minister of Foreign Affairs Milan Kňažko sent me back to New York.

Maroš Šefčovič: At the time when the Slovak Republic came into being I was in Canada at the diplomatic mission of Czechoslovakia and then the Slovak Republic in Ottawa. When the definitive decision about the splitting of Czechoslovakia was made, I was sent to the Czechoslovak Embassy in Zimbabwe in Africa. We all had received a telegram from the Ministry of Foreign Affairs which read “*For which country do you wish to work after 1 January 1993? Slovak Republic, Czech Republic – please mark with a cross*”. In the course of next weeks we received instructions as to our next place of mission. In my case it was Canada, thus me and my family had to pack our belongings and move across the globe – from the 40°C African heat into minus 40°C Canadian frost... The building of the Czechoslovak Embassy in Ottawa was assigned to the Slovak Republic and in this context I remember how Slovak and Czech diplomats were playing pranks on each other, such as charging each other parking fees. After a couple of weeks the “jokes” stopped and we resumed very good-spirited cooperation with our Czech colleagues.

Miroslav Jenča: At the time of creation of the Slovak Republic I was at my first mission at the Czechoslovak Embassy in Mexico. We had excellent relationship with the Czech diplomats and spent the Christmas and New Year celebrations together, although the latter got slightly nostalgic in the early morning hours. On 1 January 1993 we moved into the building of the Slovak diplomatic mission, which used to belong to the Trade Department of the Czechoslovak Embassy. In order to replace the diplomats who transferred to the Slovak Embassy, the Czech Ministry of Foreign Affairs sent our two new diplomats from Prague who would often call us in their first days asking us for directions in their own building, as they had to find their way around. Nevertheless, it was a funny situation when Slovak diplomats were explaining to their Czech colleagues how to find their way in their own building of the Czech diplomatic mission. Overall, I thought that the possibility to work at that time at the Embassy of the newly created Slovak Republic was a great challenge and opportunity. In Mexico, but also in many other countries, Czechoslovakia was often known under abbreviated versions of the word starting with “Czech-“ and its population was simply called “Czechs”. We therefore had to exert considerable effort explaining what is and what is not our country, what people live in it and what we want to achieve. From such modest beginnings the modern Slovak diplomacy worked its way up to the current internationally recognized level, which we can boldly call an outstanding success.

Miroslav Lajčák: The division of Czechoslovakia caught me at the Embassy in Moscow. The Czechoslovak diplomatic mission had a lot of property there, thus we were kept busy by its division. We had to take care of many practical things, for example we had a front shield made for the building of the Slovak Embassy and the new flag. On 31 December 1992 I drove to the airport to pick up the tape with the recording of the Slovak national anthem which was sent to us from Bratislava via a pilot. All of us – the new Slovak diplomats – spent the night together and then at 2.00 a.m. of Moscow time we went outside of the building, sang the Slovak national anthem and unveiled the

shield with the inscription "Embassy of the Slovak Republic". This significantly contrasted with the approach of our Czech colleagues whose only measure was that they used the existing sign that read "Embassy of the Czech and Slovak Federative Republic" in three languages and covered with tape the words "and Slovak Federative".

How would you characterize the Slovak diplomacy nowadays? Is it a well-established and mature institution or is it still forming? What is the greatest challenge for the Slovak diplomacy nowadays?

Maroš Šefčovič: The fact that the Slovak diplomacy is well-established and mature is reflected by us being able to take on new responsibilities. For example, recently we participated in the saving and strengthening of the Eurozone; we have also been taking on our share of the global responsibility both by provision of development aid and by providing support to the Balkan countries.

Ján Kubiš: With regards to the technical aspects the Slovak diplomatic service is undoubtedly well-established and mature. However, in my opinion the maturity of diplomacy is also a reflection of the overall maturity of the state and its population – these two things go hand in hand. I therefore think that when we discuss the maturity of Slovak diplomacy, in a broader context we should think about the functioning of the state as a whole.

Miroslav Lajčák: The main challenge for Slovak diplomatic service today is to bring itself closer to the people and make sure that our diplomatic service reflects everything that our citizens and businesses genuinely need. It is vital for each member of the diplomatic corps to perceive this.

Eduard Kukan: Our diplomatic service is an equal partner of all others. As to the greatest challenge, I believe that it must adapt to a dynamically changing environment both globally and in the European Union and at the same time be able to predict new trends in international relations.

Peter Tomka: Slovak diplomacy is doubtlessly experienced, professional and this fact is manifested both at international universal organizations, such as the United Nations, as well as in the European Union. The main challenge facing the Slovak diplomatic service is to be able to effectively fulfil three main tasks: pursue the interests of the Slovak Republic (especially the economic ones) abroad, present Slovak Republic in such a way that it is perceived as a reliable partner in the diplomatic and international community and to provide help to Slovak citizens abroad when they need it.

Miroslav Jenča: In a sense the Slovak diplomatic service had already existed prior to 1 January 1993, because Slovakia had diplomats also before and many of them were rather successful ones who made their imprint into the history of Czechoslovak or international diplomacy. Consequently, at the time when the Slovak Republic was created there already existed a certain "tradition" of the Slovak diplomacy, which laid fundamentals for the development of autonomous Slovak diplomatic service. The continuity of the past 20 years has played a crucial role in this process and enabled the success and dynamics of the formation of the diplomatic service. As for the challenges with which the Slovak diplomacy is confronted, one of the most important ones is the

ability of our diplomacy to work pre-emptively, rather than merely responding to the existing situation.

What the greatest mistakes or failures of the Slovak diplomacy in the first years of its existence?

Eduard Kukan: Of course, we had to learn our lessons in the first years and we had to deal with a number of technical issues, without which a diplomatic service cannot function properly. In this process there had been some shortcomings. However, it was certainly not something dramatic and, very importantly, no strategic professional mistakes have been committed.

Miroslav Lajčák: In the first years of the existence of the Slovak Republic the functioning of the Slovak diplomacy was markedly complicated by the then government policy and Slovak diplomats often had to compensate for or cover up the strategic mistakes committed by the political echelons. If politicians take bad foreign-policy decisions, even the most experienced diplomatic service would find it difficult to function properly.

Ján Kubiš: Diplomacy is a reflection of what development is taking place domestically in the state. For example the 1990s were critical, because domestic policy had caused a number of situations that the diplomacy has to deal with and not all situations could have been solved. However, such problems were caused by the domestic political development rather than a lack of diplomatic service as such.

Peter Tomka: The first five or six years of functioning of the Slovak diplomacy had been exceptionally difficult, which was to a large extent caused by the domestic political situation, particularly by the strained relationship between the then president and the Prime Minister. This in many cases undermined the endeavour of our diplomacy in relation to international organizations. For example in 1997 when we had the opportunity to present a candidate for the chairman of the General Assembly of the United Nations, in the end nobody was nominated due to internal political disagreement; put simply, the politicians were unable to approve anybody's nomination back at home or – if such nomination was approved in the last moment – in a couple of weeks that person resigned from their ministerial office.

Miroslav Jenča: The Slovak diplomacy and Slovak diplomats could certainly have done more and better use their potential, if they did not have to spend so much time explaining various positions that were caused by political statements. Of course, in other countries politicians also take political decisions that then turn out to be conflicting and incorrect. They are a part of the political dynamics and their explanation is a part and parcel of each diplomat's work. It is just that there should not be too many such situations. It is essential that the potential of the Slovak diplomacy be used efficiently.

What is the strongest aspect of the Slovak diplomacy? Where is the greatest potential of the Slovak diplomacy?

Miroslav Lajčák: The greatest comparative advantage of the Slovak diplomatic service is the fact that it has experience with being both outside of the European Union and inside it, i.e. that it know both sides of the “fence” dividing the European Union from the world outside of it. Thanks to such experience we can better understand the situation of countries outside of the European Union, their specific way of thinking, which gives us a competitive edge compared to other diplomatic services in the world, including the truly well-established ones. Thanks to that we have an appreciable advantage for example in communication with states in the Balkans or in the Eastern Europe. Another comparative advantage of the Slovak diplomatic service is the fact that it is not too large and therefore sufficiently flexible; also the communication inside the service is lively and dynamic and not bogged down by useless bureaucratic procedures.

Eduard Kukan: I believe that the advantage of Slovak diplomacy is that it can mobilise its resources at times of crisis. This has manifested itself for example when we started accession talks with the European Union two years later than our neighbours, yet we managed to catch up those two years. It must be said that this happened also thanks to the outstanding cooperation of diplomacy with other institutions in the state – for example the parliament has to be constantly in session, because it was necessary to adopt a high number of laws to bring us in line with the EU legislation. As a result, the European Commission evaluated accession talks with Slovakia as a success story.

How do you view the role of the parliamentary diplomacy and the importance of parliaments in the process of implementation of the foreign policy of a state?

Maroš Šefčovič: Nowadays the functioning of each state in the European Union requires a completely new quality which translated into very close and intensive cooperation. This of course raises the questions of democratic legitimacy of the adopted decisions or the democratic deficit of the decision-making procedures in the EU. For this reason it is vital for the diplomats to engage in intensive communication with national parliaments and to involve them in processes that are ongoing at the European Union level. It is namely essential to prevent the perception that decisions at the EU level are adopted as a unilateral step of the EU institutions and that somebody is trying to force us into something. Intensive cooperation not only with the members of national parliaments, but also with the members of the European Parliament is becoming a crucial component. At the same time I believe that each political party should have high-quality experts on the European Union, so that the members of the parliament can participate in the discussion on European Union policies not only at the level of parliaments, but also along partisan lines.

Ján Kubiš: There is no doubt that the existence of domestic-policy consensus on a foreign-policy issue significantly aids the diplomacy, because the latter can adopt a much more sovereign attitude when advocating the interests of the state externally. And it is exactly here that the parliaments play an important role, because the domestic-policy consensus can be clearly demonstrated in their activities, for example by an unambiguous vote on a certain principal question. On the other hand, it should be said that discussions on some of the crucial foreign-policy issues are sometimes overly

superficial and political, which can send a negative signal abroad and at the end of the day have a counter-productive effect on the efforts by diplomats.

Miroslav Lajčák: Parliamentary diplomacy is a tool that we should definitely use more, even though it is currently underestimated. One of the preconditions of effective functioning of the parliamentary diplomacy is the appointment of positions in parliamentary assemblies by experienced politicians, former Prime Ministers, ministers or career diplomats who have the necessary know-how on the functioning of the state, as well as of its interests and who will not bring into these institutions useless political or partisan disputes. It is necessary to have people who will be able to lead qualified discussions in these forums and at the same time safeguard our national interests. The advantage of parliamentary diplomacy is the fact that parliamentarians can afford to say things that a diplomat or a member of the executive often cannot, whereby they open new venue of communication for the state.

Eduard Kukan: We should definitely involve a larger number of experienced politicians and diplomats into parliamentary diplomacy, because practical experience shows that in parliamentary assemblies, but also in international organizations, where such people are known, they enjoy considerable respect and can thus effectively contribute to the advocacy of state interests. Parliamentary assemblies should definitely not be a depository of old politicians and diplomats; instead, their potential should be fully harnessed.

Peter Tomka: Parliamentary diplomacy is doubtlessly an important tool, however, its quality will always depend on the quality of the members of parliament and that is in turn determined by political parties in the election system, because they control whom they nominate to which positions.

How do you view the future perspectives of Slovak diplomacy, including in the context of existence of the European External Action Service?

Maroš Šefčovič: With regards to the actual European External Action Service, this is still being formed and it will take some time until it will be able to find its stable place, including its relation to the national diplomatic services of Member States who still do not know how they should view their “European partner”. The building of authority of the European External Action Service is currently confronted with certain sensitivity of nation states, for which diplomacy and foreign policy have traditionally ranked as cornerstones of sovereignty. Ministers of foreign affairs of Member States whose diplomats leave to take up a position with the European External Action Service also harbour mixed feelings, because on the one hand they are glad when their diplomats are accepted into such to-level positions, but on the other hand they feel sorry that those people will work for the European Union as a whole and they will be missed in the national diplomatic service. Such feelings are much stronger in the diplomatic services of smaller member states where the departure of a number of experienced diplomats can markedly reduce the capacities of that service. This is currently also a challenge for the Slovak diplomacy, which ranks among the smaller ones within the EU. In this respect one of the solutions could be setting up a regular cycle in which Slovak diplomats would be sent to the diplomatic service of the European Union, but at the same time creating conditions that will encourage these diplomats to come back to the national diplomatic

service after some time. This way the national diplomacies and the European External Action Service would mutually enrich each other.

Ján Kubiš: With regards to the functioning of the European External Action Service and its future development it is very important from the point of view of Slovak diplomacy, as well as other state institutions that there are certain limits, within which the European Union diplomacy may operate. The bottom line is that the European External Action Service must pursue in the practice those aims and priorities that are in the interest of all member states. Each bureaucratic structure, including the European External Action Service, has a tendency of expanding its scope of action and act beyond its original mandate, whereby such actions might not be in line with the positions and requirements of the individual member states. I would also like to add that I view the European External Action Service as a supplement to the national diplomatic services, for which there will still be plenty of work in the future.

Miroslav Lajčák: With regards to the European External Action Service, one of the important advantages of this project is the fact that thanks to it we will have the possibility to be represented in countries and regions where we otherwise count not afford to have a national representation, mostly due to financial reasons. In the future we may arrive at a stage where we will exchange political intelligence and other information with the European External Action Service and national diplomatic services of other member states, which would mean better access of our diplomatic service to certain information. Given the key significance of future cooperation with the European External Action Service it is imperative that Slovak diplomats have an opportunity to go work in Brussels where they can understand how the European structures work. At the same time it is important to avoid “brain drain” from the national diplomatic service and to induce Slovak diplomats to return to their national service and enrich it by their newly acquired knowledge and experience. This is also important to strengthen the feeling that we are also a part of the European diplomacy and at the same time for the European diplomacy to realize that it is also accountable to member states, not only to the structures in the Brussels.

Eduard Kukan: When approving the European External Action Service in the European Parliament we were emphasizing the requirement that certain safeguards should be adopted that would guarantee that national diplomatic services will have sufficient representation in it. Member states will only consider the European External Action Service as theirs if they will have their own people in it. Unfortunately, this requirement has not been adopted, because the majority agreed with our colleagues from the Western European member states who proposed that the best and most capable ones should be selected. The problem is that this is a very subjective criterion, as it is not clear who will evaluate the “best” and “most capable” ones. Nevertheless, the European Parliament will discuss this issue in the future, therefore there is a realistic chance of influencing this.

Miroslav Jenča: It is crucial to secure that the European External Action Service be genuinely legitimate from the point of view of member states. If it will try to dominate over the diplomatic services of member states, they will hardly view it as “theirs”.

How do you view the status of women in the current diplomatic service and their representation in the diplomatic institutions?

Maroš Šefčovič: In the European Commission more than one quarter of Director General positions is taken up by women and the overall number of women in the European Commission is in fact higher than that of men. This is partially due to the traditions, but also thanks to conditions that have been created to enable women to work in these positions without restrictions. They include, for example, a guarantee of a job after maternity leave, assistance in the arrangement of pre-school childcare facilities and many other things that help women combine their maternal duties with the performance of demanding professional tasks. The creation of such conditions is not always simple, yet it is very important. After all, from a practical point of view, a diplomatic delegation leaves a much more balanced impression if women are also represented in it. In this respect I remember the words of the former EU Commissioner, Ms Hübner who recommended that next time that we come to negotiate the financial perspective we should "bring with us a woman too", so that we do not look like a delegation from a not very democratic country.

Ján Kubiš: It is true that in the diplomacy there are certain positions where it is always tougher for women than for men. What I mean are positions in states where a "reserved" attitude to women is given due to the specific cultural environment and potentially also due to religion. Such states also include Afghanistan. Having said that, interestingly enough, we currently have quite a number of women on a mission there; in fact, some of them are in managing positions. With regards to the Slovak foreign policy, it is true that there is some imbalance between men and women, especially if you consider the fact that during those twenty years of Slovak diplomacy one once had the Ministry been headed by a woman. However, this situation is rather the result of political will (or lack of will) of political parties, whose mechanisms decide on nominations for these posts. Nevertheless, overall, women have a decent representation of female diplomats, including managing positions. For example, during my term as the minister of foreign affairs, there have been two female deputy ministries appointed. I believe that in the future the representation of women in the Slovak diplomacy could be even higher – which would be positively buttressed by discussing the question of representation of women in the European External Action Service.

Miroslav Lajčák: The most important thing is to remove all barriers – both the written ones and the invisible ones, so that women can genuinely pursue their careers in accordance with their qualities. In any case, I do not think that a system of quota would be the appropriate solution, even though I do realize that such proposals exist.

Peter Tomka: The International Court of Justice, which had been in operation for 67 years did not have a single female judge in its ranks in the first 50 years. As late as in 1995 a woman had been elected as a judge of the International Court of Justice. She came from the Great Britain and she always took great care to emphasize that she had been appointed to that post not because she is a woman, but because of what she achieved in international public law. Between 2009 and 2010 we again had a situation where there was not a single female judge, but for example at the moment I am the President of a court where women have a 20% representation – three judges out of fifteen. They are from the USA, China and Uganda. The representation of women will

always depend on whom national groups nominate and whom the member states elect in the General Assembly and the Security Council of the UN. And my modest contribution in this sphere is as follows: traditionally, at the International Court of Justice, even if a judge was female, the “madame le juge” traditional form of address was used. When I became the President of the court I proposed that the form of address “madame la juge” be used, which was approved and since March 2012 it has been in use.

Miroslav Jenča: In its Resolution No. 1325 of 2000 the Security Council of the UN appealed on the member states and the Secretary General to ensure wider representation of women in managing positions in conflict prevention and conflict resolution. The current Secretary General Pan Ki-mun wants to set an example in this respect and therefore he ranked work “with women and for women” among his top five priorities for his second term in office, which has already been reflected in significant growth of women representation in UN structures, including the highest management positions in the UN and the peace-keeping missions. I have also perceived this clear trend in my daily work in Central Asia. I consider it a very interesting opportunity also for Slovak female diplomats and I would like to encourage them to try to use it.

Eduard Kukan: With regards to improving the representation of women in diplomacy, we should definitely not opt for any quotas, even though they are widely discussed today, because their introduction could be an insult for the women themselves, especially due to the awareness or a feeling that they were appointed into a position purely because they are women and not on grounds of their abilities. A much better way would be to create conditions for women to be able to pursue their career, not only in diplomatic institutions, but also in political parties that decide on some personal nomination for some of the positions.

CONCLUDING ADDRESS

Prof. PhDr. Ján Koper, PhD., Dean of the Faculty of Political Science and International Relations of Matej Bel University in Banská Bystrica

Ladies and gentlemen, first of all I would like to thank our speakers for an interesting and inspiring discussion, which for me personally – but I believe that for other guests too – was very enriching. I would equally like to thank the Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic, especially to the Department of Public and Cultural Diplomacy, for their very active cooperation and assistance in the organization of this event, which we have organized at the 20th anniversary of the creation of diplomatic service in the Slovak Republic.

The Slovak diplomatic service was created more than twenty year ago “from scratch” so to speak. However, nowadays we can state that it has evolved into a well-established and respected institution that participates in the successful implementation of the foreign-policy interests of the Slovak Republic, but also in the settlement of conflicts worldwide. This is mostly the merit of people who work in it – and I am very pleased that many of them have accepted our invitation and are today here with us. I am also honestly glad that many graduates of the Faculty of Political Science and International Relations of Matej Bel University in Banská Bystrica have had a long-term successful track record of being accepted into the various structures of the diplomatic service of the Slovak Republic. Indeed, our faculty has since its establishment in 1995 played a significant role in the education and training of future Slovak diplomats.

Ladies and gentlemen, the interconnection of the academia with the practice has always been mutually beneficial and therefore I would like to conclude by expressing my wish that the long-term successful cooperation between the Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic and our Faculty – whether in the form of student internships, lectures by experts from the ministry, cooperation on research projects or the organization of specialized excursions and events such as this one – will continue in the future and further develop at least so successfully as it has done so far. Thank you for your attention.

20 ROKOV SLOVENSKEJ DIPLOMACIE
20 YEARS OF SLOVAK DIPLOMACY

1993 - 2013

Foto: TASR/AP

19. januára 1993 bola Slovenská republika prijatá za 180. člena Organizácie Spojených národov. Podpredseda vlády a minister zahraničných vecí Slovenskej republiky Milan Kňažko spolu s veľvyslancom – stálym predstaviteľom Slovenskej republiky pri OSN Eduardom Kukanom upevňujú na mieste vyhradenom slovenskej delegácii menovku nového členského štátu.

On 19 January 1993, the Slovak Republic was admitted to the United Nations as the 180 member state. The Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs of the Slovak Republic, Milan Kňažko, together with the ambassador – permanent UN representative of the Slovak Republic, Eduard Kukan, attaching the new member state sign in the place reserved for the Slovak delegation.

Foto:
TASR/AP Greg Gibson

Minister zahraničných vecí Slovenskej republiky Eduard Kukan na stretnutí s ministerkou zahraničných vecí Spojených štátov amerických Madleine Albrightovou v budove Štátneho departmentu, Washington, 19. mája 1999.

Minister of Foreign Affairs of the Slovak Republic, Eduard Kukan, at the meeting with the Minister of Foreign Affairs of the United States of America, Madeleine Albright, at the State Department, Washington, 19 May 1999.

Minister zahraničných vecí Slovenskej republiky Eduard Kukan počas rozpravy 57. zasadnutia Valného zhromaždenia OSN, New York, 19. septembra 2002.

Minister of Foreign Affairs of the Slovak Republic, Eduard Kukan, during the 57th Session of the UN General Assembly, New York, 19 September 2002.

Minister zahraničných vecí Slovenskej republiky Ján Kubiš počas zasadnutia Rady Európy pri príležitosti prevzatia predsedníctva Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy, Štrasburg, 12. novembra 2007.

Minister of Foreign Affairs of the Slovak Republic, Ján Kubiš, during the session of the Council of Europe on taking over the Presidency of the Council of Europe's (CoE) Committee of Ministers, Strasbourg, 12 November 2007.

Foto:
UN Photo/Paulo Filgueiras

Miroslav Lajčák ako vysoký predstaviteľ medzinárodného spoločenstva a osobitný predstaviteľ Európskej únie v Bosne a Hercegovine počas rokovania Bezpečnostnej rady OSN, New York, 5. december 2008

Miroslav Lajčák, the High Representative of international community and EU Special Representative in Bosnia and Herzegovina, during the discussion of the UN Security Council, New York, 5 December 2008.

Foto:
UN Photo/Eskinder Debebe

Námestník generálneho tajomníka OSN a riaditeľ Regionálneho strediska OSN pre preventívnu diplomáciu v Strednej Ázii (UNRCCA) Miroslav Jenča sa zdráva s generálnym tajomníkom OSN Pan Ki-munom pri príležitosti jeho návštevy v centrále strediska v Turkmenistane, Ašchabat, 2. apríla 2010.

Deputy UN Secretary General and Director of the United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy for Central Asia (UNRCCA), Miroslav Jenča, greeting UN Secretary General Ban Ki-moon during his visit to the HQ in Turkmenistan, Ashgabat, 2 April 2010.

Slovenský podpredseda Európskej komisie pre medziinštitucionálne vzťahy a administratívu Maroš Šefčovič, Brusel, 22. novembra 2010.

The Slovak Vice-President of the European Commission Responsible for Inter-Institutional Relations and Administration, Maroš Šefčovič, Brussels, 22 November 2010.

Foto: TASR/AP Hektor Pustina

Miroslav Lajčák vo funkcii výkonného riaditeľa pre Európu a Strednú Áziu Európskej služby pre vonkajšiu činnosť sa zdraví s albánskym prezidentom Bamírom Topim, Tirana, 26. januára 2011.

Miroslav Lajčák, as executive director for Europe and Central Asia of the European External Action Service, greets Albanian President Bamir Topi, Tirana, 26 January 2011.

Foto: TASR/AP/United Nations

Ján Kubiš v pozícii osobitného predstaviteľa generálneho tajomníka OSN v Afganistane a riaditeľa Pomocnej misie OSN v Afganistane na tlačovej konferencii o situácii v krajine, Kábul, 25. januára 2012.

UN Secretary General Special Representative and Head of the United Nations Assistance Mission in Afghanistan, Ján Kubiš, during the press conference on the situation in the country, Kabul, 25 January 2012.

Foto: TASR/AP Vincent Jannink

Predseda Medzinárodného súdneho dvora Organizácie Spojených národov v Haagu Peter Tomka pri pojednávaní MSD OSN, Haag, 20. júla 2012.

President of the International Court of Justice of the United Nations Organization in The Hague, Peter Tomka, 20 July 2012.

Foto: TASR/AP Vincent Jannink

Celkový pohľad na zasadnutie Medzinárodného súdneho dvora Organizácie Spojených národov v Haagu pod vedením jeho predsedu Petra Tomku.

A session of the International Court of Justice of the United Nations Organization in The Hague headed by its President Peter Tomka.

MODERNÁ DIPLOMACIA: 20 ROKOV SLUŽBY PRE SLOVENSKO

MODERN DIPLOMACY: 20 YEARS OF SERVICE FOR SLOVAKIA

**Kongresová sála Ministerstva zahraničných vecí
a európskych záležitostí Slovenskej republiky**

Bratislava, 21. januára 2013

HLAVNÍ ÚČASTNÍCI:

Miroslav Lajčák, podpredseda vlády a minister zahraničných vecí
a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Ján Kubiš, osobitný vyslanec generálneho tajomníka OSN
a vedúci Pomocnej misie OSN v Afganistane

Eduard Kukan, poslanec Európskeho parlamentu

Peter Tomka, predseda Medzinárodného súdneho dvora OSN

Maroš Šefčovič, podpredseda Európskej komisie pre inštitucionálne
vzťahy a administratívu

Miroslav Jenča, asistent generálneho tajomníka OSN,
osobitný predstaviteľ generálneho tajomníka OSN a vedúci Regionálneho centra OSN
pre preventívnu diplomaciu v Strednej Ázii

KYCH ZÁLEŽNOSTÍ
EJ REPUBLIKY

Foto: Archív MZVaEZ SR

© Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici
© Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
Banská Bystrica, Bratislava
2013

ISBN 978-80-557-0510-1